

ارائه الگوی تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد دانش و فناوری (مطالعه موردی: منطقه ۱۴ شهرداری تهران)

تحسین ربیعی نژاد

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

عباس ارغان^۱

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

زینب کرکه آبادی

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۱۲

چکیده

در شرایط کنونی که کشور بدلیل تحریم، در برخی بخش‌ها با مشکلات و مسائل اقتصادی فراوانی روبه‌رو است گام برداشتن به سوی اقتصاد مقاومتی در حوزه شهری می‌تواند بستر مناسبی برای هزینه‌کرد صحیح و کاهش هزینه‌های شهری، پی‌بردن به ظرفیت‌های بالقوه شهر، استفاده بهینه و بموقع از فرصت‌های موجود، استراتژی‌های مدیریت شهری و استفاده از خلاقیت و نوآوری باشد. هدف اصلی این پژوهش، بررسی و تبیین الگوی تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد اقتصاد درون‌زا می‌باشد. پژوهش حاضر از دید هدف، کاربردی است و از دیدگاه روش انجام پژوهش، توصیفی - تحلیلی محسوب می‌شود. در این پژوهش از طریق مطالعه اسنادی و به کمک روش دلفی و نظر خبرگان، الگویی ارائه شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا با استفاده از آمار توصیفی انجام شد. الگوی ارائه شده دربرگیرنده‌ی یک بعد دانش و فناوری شامل ۳ مولفه و ۴۶ شاخص بود. سپس به منظور تحلیل آماری داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی استفاده گردید و آزمون مدل تحقیق با روش معادلات ساختاری انجام شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که الگوی به‌دست‌آمده نقش اساسی در تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری از طریق نخبه‌گرایی، مدیریت دانش بنیان و آموزش بعنوان مولفه‌های بعد دانش و فناوری خواهد داشت.

واژگان کلیدی: دانش و فناوری، اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، مدیریت شهری، الگو.

مقدمه

کمرنگ شدن مفهوم مرزهای ملی کشورها به واسطه جهانی شدن، منجر شده است تا اقتصادهای ملی در معرض نوسان‌های داخلی و خارجی بسیاری قرار داشته باشند (Tajuddin, 2018) امروز بازارهای مالی، سرمایه، پول و ... درهم‌تنیده شده است و اختلالات و عدم تعادل‌های یک کشور یا منطقه اقتصادی می‌تواند به راحتی به دیگر مناطق یا کشورها سرایت کند. در این خصوص کشوری که ساختارها و بنیان‌های قوی‌تری در خود تعبیه کرده باشد، قادر به بلندگی و بقای خویش در میان مدت و بلندمدت است (Moradi, 2018) به بیان ساده‌تر وجود ابزارهای متنوع، خودتنظیم و انعطاف‌پذیر در درون ساختار اقتصادی کشورها، امکان شکنندگی به واسطه بروز تکانه‌های وارده به سیستم را به شدت کاهش می‌دهد. به عنوان نمونه مقایسه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه گویای این واقعیت مهم است. کشور ما با توجه به نوسان شدید در نرخ رشد اقتصادی، پایین بودن قدرت رقابت‌پذیری، وابستگی شدید به ثروت‌های نفتی، نرخ تورم دورقمی، نرخ بیکاری بالا، عدم تناسب مابین واردات کالا با صادرات غیرنفتی و موارد دیگر همواره نیازمند تدوین برنامه‌های منسجم و هدفمند کلان اقتصادی به منظور مقابله با تحریم‌های اقتصادی می‌باشد (Sarvar, 2017) بر این اساس اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که سازوکارهای تعبیه شده در آن به گونه‌ای است که قادر است نوسانات داخلی و خارجی طرف عرضه و تقاضا را تا حد زیادی کنترل و خنثی کند (لطفی، ۱۳۹۵) مفهوم مدیریت شهری اولین بار زمانی مورد توجه واقع گردید که در سال ۱۹۷۶ میلادی در کنار مفاهیم دیگری چون توسعه پایدار شهری و پروژه شهر سالم در دستور کار یکی از برنامه‌های توسعه سازمان ملل با عنوان برنامه مدیریت شهری قرار گرفت. مطرح شدن چنین مفهوم و اصطلاحی از مدیریت در قالب مدیریت شهری ناشی از حرکت شیوه مدیریت متمرکز به سمت مدیریت غیرمتمرکز در چارچوب مدیریت‌های محلی‌تر با هدف توسعه شهری به وسیله سازمان‌های محلی می‌باشد. (peet R&H Elaine, 2009) به این دلیل که شهرداری‌ها در حقیقت حکومت‌های محلی به حساب می‌آیند، نقش آن‌ها در اقتصاد شهر پررنگ‌تر می‌شود؛ لذا فعالیت مناسب آن‌ها می‌تواند نهایتاً به توسعه شهرها منجر شود، بنابراین کارآفرینی و راه‌اندازی بازارهای جدید در اقتصاد شهری یکی از فرصت‌هایی است که الزاماً در حوزه عمل مدیریت شهری قابل انجام است، لذا عملکرد شهرداری‌ها در این فرایند می‌تواند منجر به پویایی و رونق اقتصاد شهری شود. شهرداری‌ها می‌توانند با خدمات خوبی که ارائه می‌دهند، بخش‌های مختلف سلامت، آموزش، صنعت و بازار را پررونق و تقویت نمایند و بسترساز کارآفرینی در جامعه باشند. از طرفی با توجه به اینکه اقتصاد مردمی اولین پایه اقتصاد مقاومتی است و مهم‌ترین رکن اقتصاد شهری هم مردم می‌باشند و از آنجایی که شهرداری‌ها بازیگر و تنظیم‌کننده اصلی اقتصاد مقاومتی در شهرها هستند، می‌توان گفت تقریباً همه خدمات شهرداری‌ها با اقتصاد و کسب‌وکار و زندگی مردم به طور مستقیم و غیرمستقیم مرتبط است. لذا اقتصاد مقاومتی در همه اجزای شهر و مدیریت شهری قابل پیگیری است و از تولید تا مصرف، از فرهنگ تا صنعت، از تبلیغ تابلوی شهری تا ساخت‌وساز منطبق با الگوهای بهینه مصرف، مصالح و انرژی، الگوهای بهینه حمل‌ونقل تا شیوه‌های مدیریتی همه قابل الگوسازی و مصداق‌سازی در اقتصاد مقاومتی است.

با توجه به مطالب بیان شده، هدف اصلی از این پژوهش، ارائه الگویی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری (شهرداری‌ها) با تاکید بر بعد دانش و فناوری میباشد.

نوفرستی (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «اقتصاد مقاومتی و راه‌های دستیابی به آن» با استناد به سخنان مقام معظم رهبری در مورد اقتصاد مقاومتی چنین نتیجه‌گیری می‌کند که منظور از اقتصاد مقاومتی مفهومی بسیار نزدیک به تاب‌آوری اقتصادی به همراه پایداری اقتصادی است. این مقاله در عین حال پاره‌ای از اقدامات لازم برای نیل به اقتصاد مقاومتی را مورد بحث قرار می‌دهد.

اسفندیاری صفا و دهقان (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری (حفظه الله تعالی)» به بررسی مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه فرماندهی کل قوا پرداخته‌اند. این پژوهش از نوع کاربردی است که با روش داده بنیاد انجام گرفته است. در این پژوهش در شاخصه‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد اقتصاد مقاومتی از منظر فرماندهی کل قوا به ترتیب، ۲۷ شاخص کلیدی، ۱۲ مؤلفه و چهار بعد احصا شده است. سلطانی فر (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «گفتمان سازی رسانه‌ای اقتصاد مقاومتی» اخبار اقتصادی سال ۱۳۹۴ منتشر شده در ۲۳ خبرگزاری و سایت خبری را مورد تحلیل محتوا قرار داده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که خبرگزاری‌ها و سایت‌های تحلیلی خبری مفاهیمی مانند گفتمان سازی اقتصاد مقاومتی، اصلاح و تقویت نظام مالی، اقتصاد دانش‌بنیان، دیپلماسی در خدمت اهداف اقتصادی، تولید محصولات راهبردی، رصد برنامه تحریم، مشارکت عمومی در اقتصاد، شفاف‌سازی اقتصادی توسعه کارآفرینی و تقویت فرهنگ جهادی در اقتصاد را با فراوانی منتشر کرده و در این زمینه‌ها تولید محتوای بیشتری داشته‌اند.

حمیدرضا محمدی سیاهیومی و همکارانش (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «تحقق اقتصاد مقاومتی با استفاده از راهبرد مدیریت جهادی (مورد مطالعه: سازمان تأمین اجتماعی استان اصفهان)» به بررسی تأثیر مثبت و معنی‌دار مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده در پژوهش آن‌ها با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS نشان می‌دهد که ضریب مسیر بین مدیریت با اقتصاد مقاومتی ۹۶ درصد می‌باشد و مؤید این مطلب است که مدیریت جهادی به میزان ۹۶ درصد از تغییرات اقتصاد مقاومتی را تشریح می‌نماید.

اسداله کلانتر و فرید امرایی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «اقتصاد مقاومتی، تولید داخل و حمایت از کار و سرمایه ایرانی» به تعاریف اقتصاد مقاومتی پرداخته و راهکارهای جهت عملیاتی شدن آن و همچنین وظایف و نقش دولت و مردم در به تحقق رسیدن اقتصاد مقاومتی را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این راستا به راهکارها و راهبردهای مقاومتی برای رشد تولید داخل و حمایت از کار و همچنین مزایای آن شامل (اقتصادی، فرهنگی اجتماعی، علمی و آموزشی، سیاسی و ...) اشاره کرده‌اند.

مریم قلی پور (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «اقتصاد مقاومتی و اقتصاد دانش‌بنیان» نخست تعاریفی از اقتصاد و اقتصاد دانش‌بنیان ارائه داده و سپس به بیان پیش‌شرط‌های لازم برای استقرار اقتصاد دانش‌بنیان پرداخته است. در ادامه ویژگی‌های این اقتصاد و راهکارها مورد توجه قرار گرفته و از روش کتابخانه‌ای و توصیفی نیز برای نگارش

مقاله استفاده شده است. سپهر غلام دنیوی، علی‌اکبر فخرسعدت و المیرا امسیا (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «اقتصاد مقاومتی و جهاد اقتصادی» بیان داشته‌اند که با اجرای راهکارهایی می‌توان به مقابله با اثرات ناشی از محدودیت‌ها و تحریم‌ها رفت و با تبدیل محدودیت‌ها به فرصت و استفاده از امکانات موجود جهت دستیابی به بازارهای جدید و متنوع، بهره برد. آن‌ها در ادامه به بررسی نقش سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی در بسترسازی و همکاری با شرکت‌های تولیدی و کمک به آن‌ها پرداخته‌اند. چراکه به عقیده آن‌ها انعطاف‌پذیر بودن دستورالعمل‌های اجرایی و قوانین حاکم در دوران تحریم می‌تواند به شرکت‌ها این اجازه را بدهد که از توانایی‌های بخش خصوصی در این جهاد اقتصادی استفاده کنند و همچنین فرهنگ مقاومت می‌تواند نقش شرکت‌های دانش‌بنیان در برون‌رفت از این دوران را متبلور نماید.

اکبر لطفی (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر تحقق اقتصاد مقاومتی در بخش صنعت استان آذربایجان غربی» از طریق روش‌های علمی و استخراج نظرات خبرگان و صاحب‌نظران به شناسایی عوامل مؤثر بر تحقق اقتصاد مقاومتی پرداخته است و با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره به اولویت‌بندی این عوامل پرداخته و میزان اهمیت هر یک از این عوامل را در تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مشخص کرده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که از چهار عامل اصلی بهبود فضای کسب‌وکار، توسعه کارآفرینی، توانمندسازی واحدهای صنعتی و عوامل فرهنگی، دو عامل بهبود فضای کسب‌وکار و توانمندسازی واحدهای صنعتی از مهم‌ترین عوامل محسوب می‌شوند.

عباس ارغان و همکارانش (۱۳۹۶) در پژوهش خود به «تحلیل پایداری محلات شهری برمبنای شاخص‌های توسعه پایدار نمونه موردی مهاباد» پرداخته‌اند. این پژوهش که با روش توصیفی تحلیلی صورت گرفته و با هدف تحلیل میزان پایداری و سطوح پایداری محلات منتخب واقع در چهار نوع بافت قدیمی، بافت میانی، بافت جدید و اسکان غیر رسمی برمبنای پنج شاخص اصلی (کالبدی، اجتماعی فرهنگی، اقتصادی خدماتی، زیست‌محیطی) ۴۴ شاخص فرعی استخراج شده، صورت گرفته است. شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش در حوزه اقتصادی عبارت‌اند از: تعداد جمعیت، درصد شاغلان، درصد بیکاران، قیمت زمین، بار تکفل و میزان درآمد.

اقتصادهای کوچک قادر به ایجاد مقاومت اقتصادی برای خنثی کردن آسیب‌پذیری‌های اقتصادی‌شان هستند. این آسیب‌پذیری به شرایط ذاتی اقتصاد در مواجهه با شوک‌های خارجی ارتباط می‌یابد. اقتصادهای کوچک با درجه بالای باز بودن اقتصاد و وابستگی به واردات کالاهای استراتژیک همچون غذا و سوخت مشخص شده‌اند که شاخص آسیب‌پذیری اقتصاد را نشان می‌دهند. مطابق با بررسی‌ها، اقتصادهای کوچک نسبت به اقتصادهای بزرگ بیشتر در معرض شوک‌های خارجی هستند؛ مقاوم‌سازی اقتصادی از طریق مداخلات درست برای تأمین رویکردهای سیاستی مناسب به‌واسطه چهار حوزه ثبات اقتصاد کلان، کارایی بازار خرد اقتصاد، حاکمیت خوب و توسعه اجتماعی قابل‌دستیابی است.. (Briguglio & Lino, 2014)

کاتلر (۲۰۱۸) در پژوهشی بر این عقیده است که در رویکرد نوین اقتصاد شهری، مباحث نوینی پا به عرصه اجرا گذاشته است که هدف عمده آن ها، شناسایی سازوکارهای ارتقاء و بهبود منابع پایدار برای تامین هزینه ها در حوزه مدیریت شهری می باشد. برای رسیدن به این هدف با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی منابع درآمدی مختلف (پایداری و عدم پایداری) شهرداری های مختلف جهان مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان می دهد که بدون همکاری و مشاکت شهروندان در اداره امور شهر، شهرداری ها موقعیت چندانی در دستیابی به اهداف خود نخواهد داشت و از آنجا که بار اصلی تامین هزینه های مدیریت شهری بر دوش شهروندان است و دستیابی به الگوی پایدار درآمدی نیازمند تسهیل و شفاف سازی در زمینه سرمایه گذاری بخش خصوصی و استفاده از ظرفیت های نهادهای مالی می باشد.

آلویز (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی چالش های تامین مالی در شهرداری ها پرداخته است. یکی از چالش های اساسی حوزه مدیریت شهری، تامین منابع مالی و پولی است و ناپایدار بودن بخشی از درآمدهای شهرداری ها از یک سو و کاهش وابستگی درآمدهای شهرداری ها به دولت و تشدید مسائل و مشکلات شهرها در نتیجه افزایش جمعیت و مهاجرت، از سوی دیگر شرایط را برای مدیریت شهری دشوارتر کرده است.

رویکرد مفهومی و نظری

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در تعریف اقتصاد مقاومتی می فرماید: «اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند رو به رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب پذیری اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی طوری باشد که در برابر ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکل های گوناگون خواهد بود کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند». (Statements of the Supreme Leader of the Revolution in the meeting between the President and members of the Cabinet, 2/6/2012). اقتصاد در یک چنین شرایطی اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی اقتصادی که همراه با مقاومت در برابر کارشکنی دشمن، خباثت دشمن، دشمنانی که ما داریم. (Statements of the Supreme Leader of the Revolution in a group meeting of researchers and officials of knowledge-based companies, 5/8/2012) سیاست های اقتصاد مقاومتی باشد. یک اقتصاد مقاوم- باید اقتصادی باشد که در ساخت درونی خود مقاوم باشد، بتواند ایستادگی کند، با تغییرهای گوناگون در این گوشه دنیا، آن گوشه دنیا متلاطم نشود؛ این چیزها لازم است. (Statements of the Supreme Leader of the Revolution in the meeting of workers and activists of the country's production sector on the occasion of Labor Week, 7/2/1392). سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی با رویکردی جهادی، انعطاف پذیر، فرصت ساز، مولد، درونزا، پیشرو و برون گرا است.

مردمی بودن؛ بدین معنی است که مشارکت آحاد جامعه در فعالیت های اقتصادی و گردش اقتصاد توسط اقشار مختلف جامعه به حداکثر خود رسانده شود.

برون‌گرایی؛ بدین معنی است که فعالان اقتصادی باید جهانی بیندیشند و در فضای رقابتی (هدفمند) فعالیت نمایند. به‌گونه‌ای که از ظرفیت‌های داخلی و فرصت‌های بیرونی بیشترین بهره‌برداری را داشته باشند. دانش‌بنیان؛ به معنی تولید کالا و خدمات بر اساس فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده فراوان است. عدالت بنیانی؛ دسترسی راحت و آسان کلیه اقشار جامعه به امکانات، اطلاعات و عوامل تولید در کشور به‌صورت برابر و مساوی و به عبارتی فعالیت اقتصادی برای همه ممکن و قابل دسترس بودن را بیان می‌کند. درون‌زایی در اقتصاد؛ به معنی استغنا از دیگران و توجه به امنیت و سلامت است و موارد زیر را شامل می‌گردد: تکیه بر نیروهای داخلی، جلوگیری از دخالت خارجی‌ها در اقتصاد، مدیریت مصرف و بهره‌وری حداکثری، شتاب‌دهی، توسعه و تنوع فعالیت‌های اقتصادی، خوداتکایی در تأمین نیازهای اساسی، کاهش اتکای بودجه و تراز تجاری به نفت و احتراز از واردات بی‌رویه و بی‌منطق (Salar and Khorasani, 2017).

جنگ اقتصادی یکی از عناصر و ابزارهای اصلی جنگ نرم است که وظیفه‌ی دفاع غیرعامل در این حوزه، برنامه‌ریزی و اقدام برای مقابله با این شیوه‌های جدید است. (Fard Ro, 2011) در جنگ اقتصادی، دشمن به مجموعه اقداماتی دست می‌زند تا با کاهش توان اقتصادی کشور، به کاهش قدرت مقاومت و ایستادگی و در نتیجه موجب نارضایتی و نافرمانی مدنی شود. کسب تسلط اقتصادی و کنترل جریان‌ات اقتصادی و کاهش توان بازسازی و توسعه ملی از اهداف این نوع جنگ نرم است. مقوله‌ای که هم صورت ظاهری تخریب و از بین بردن نیروی انسانی و زیربنای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی یک کشور ندارد و هم می‌تواند دشمن را به هدف اصلی خود برساند. (Fred Ro, 2009) این است که جنگ اقتصادی با تحولات مفهومی که به خود گرفته یکی از مواردی است که مسائل و موضوعات فراوانی در دنیای امروز در خود جای داده است. (Esfandiari Safa and Dehghan, 2016).

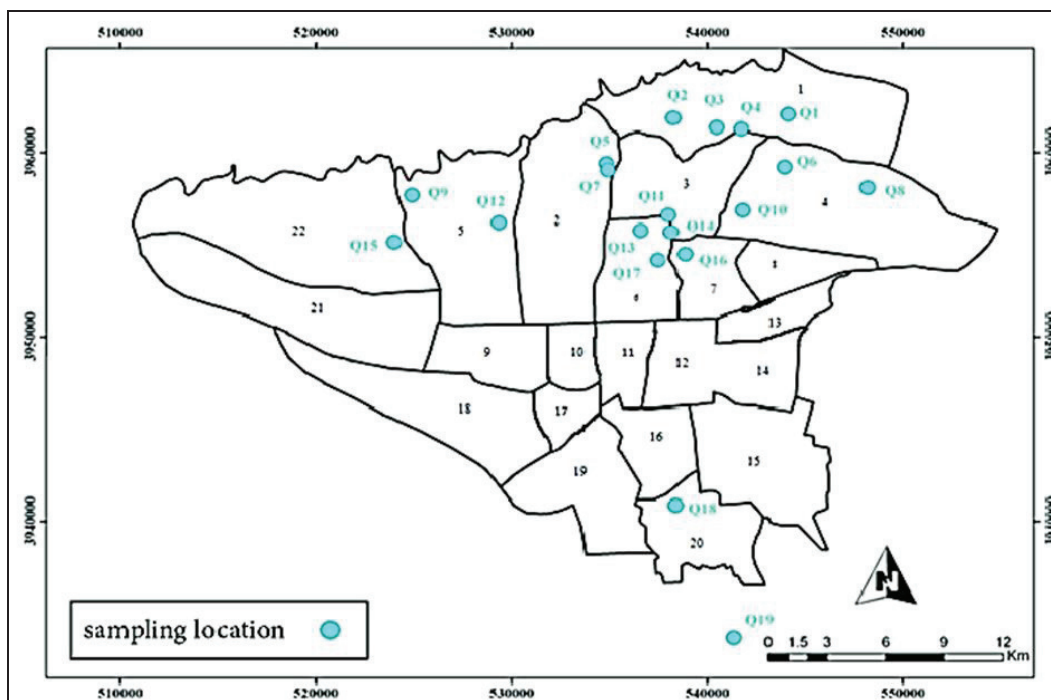
مدیریت از لحاظ نظری، فرایند طراحی و نگهداری محیطی تلقی شده که در آن افراد در قالب گروه‌هایی با هم کار می‌کنند تا به‌صورت کارآمد به اهداف تعیین شده دست یابند و عموماً این دانش حول پنج کارکرد برنامه‌ریزی، ساماندهی نیروی انسانی، هدایت و کنترل سازمان می‌یابد؛ بنابراین مدیریت شهری، فرایند به‌کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، بسیج منابع، امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. مدیریت شهری به‌عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و اقداماتی مربوط می‌شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با میزان دسترسی به زیرساخت‌های اساسی زندگی شهری، به ویژه مسکن و اشتغال است. در چارچوب این تعریف، کارایی مدیریت شهری وابستگی مشخص و مستقیمی به عوامل زمینه‌ای از قبیل ثبات سیاسی، وحدت و یکپارچگی اجتماعی، رونق اقتصادی و انسجام و پویایی فرهنگی و برخی عوامل دیگر نظیر توان و مهارت، انگیزه و دانش سیاست‌گذاران، تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان و نیز افراد استفاده‌کننده از این سیاست‌ها و برنامه‌ها دارد. بر این اساس ویژگی‌های سازمانی مدیریت شهری و نیز نقش اجرایی بخش دولتی و عمومی در آن، تأثیر به‌سزایی در موفقیت یا عدم موفقیت آن ایفا می‌کند. همچنین هدف کلان مدیریت شهری، ایجاد محیطی قابل زندگی برای همه

شهروندان همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست‌محیطی است (Parhizkar and Firoozbakht, 2011).

منطقه مورد مطالعه

منطقه ۱۴ شهرداری تهران یکی از مناطق شهر تهران است. منطقه ۱۴ تهران در شرق تهران قرار دارد. منطقه در حدود طول شرقی ۵۱ درجه و ۲۶ دقیقه و ۵۰ ثانیه تا ۵۱ درجه و ۳۰ دقیقه و ۴۶ ثانیه و عرض شمالی ۳۵ درجه و ۴۱ دقیقه و ۳۴ ثانیه تا ۳۵ درجه و ۳۹ دقیقه و ۲۳ ثانیه قرار گرفته است. محدوده مورد مطالعه در این پژوهش، منطقه ۱۴ تهران می باشد که به لحاظ موقعیت جغرافیایی در شرق این شهر و در حدفاصل خیابان پیروزی در شمال، خیابان خاوران در جنوب، بزرگراه بسیج در شرق و خیابان ۱۷ شهریور در غرب قرار دارد. این منطقه در مجاورت مناطق ۱۲، ۱۳ و ۱۵ واقع گردیده است.

نقشه ۱: مناطق شهر تهران

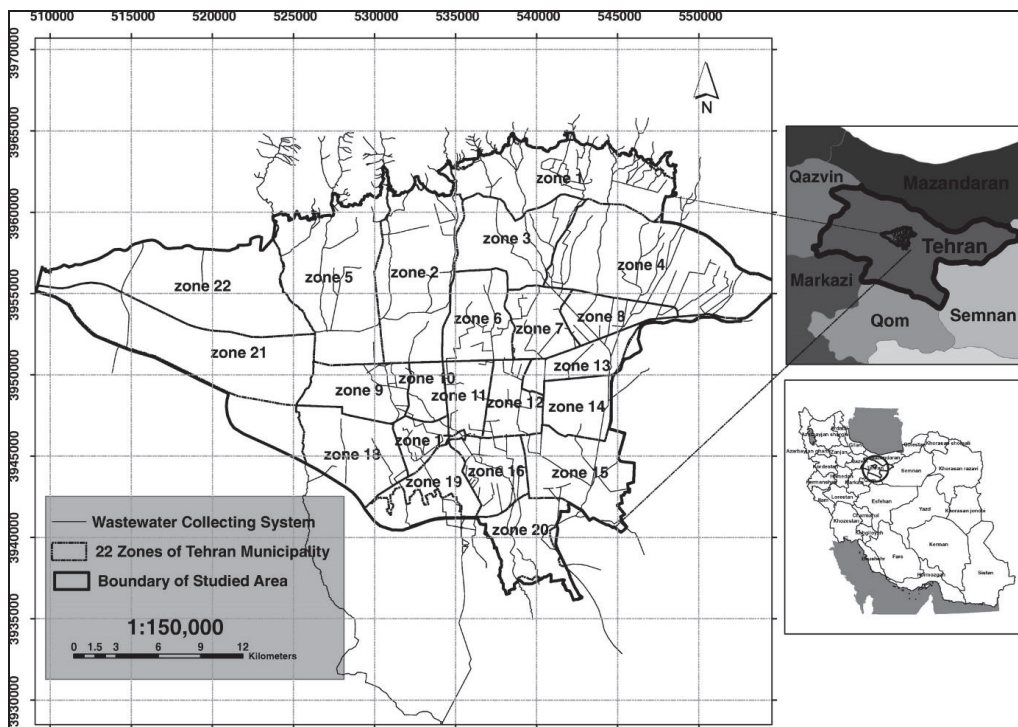
Source: <https://www.researchgate.net>

وسعت آن با احتساب حریم (در شرق منطقه) ۳/۲۲ کیلومتر مربع است. جمعیت آن براساس آمار سال نود و چهار، ۳۷۷۱۰۴ نفر می باشد. این منطقه دارای ۶ ناحیه و ۲۱ محله می باشد. این منطقه در مجاورت مناطق ۱۲، ۱۳ و ۱۵ واقع گردیده است. وسعت منطقه با احتساب حریم، معادل ۲۲/۰۳ کیلومتر مربع است. از محله‌های معروف این منطقه می توان دولاب، سلیمانیه، چهارصد دستگاه، کوی بانک رهنی، صد دستگاه، سرآسیاب و قصر فیروزه را نام برد. دروازه دولاب، یکی از ۱۲ دروازه تهران در این منطقه قرار داشته است. باغ وثوق الدوله، قبرستان مسیحیان، بقعه چهل تن و زمین‌های کشاورزی و باغ‌های گل از جاذبه‌های منطقه ۱۴ است. جمعیت این منطقه براساس سرشماری

سال ۱۳۹۰ ایران، ۴۸۴،۳۳۳ نفر (۱۵۳،۶۴۹ خانوار) شامل ۲۴۴،۱۲۲ مرد و ۲۴۰،۲۱۱ زن می‌باشد. وسعت منطقه ۱۴ با وسعت ۵۴ کیلومتر حدود ۲،۳ درصد از کل مساحت تهران را دربر دارد و به عنوان مناطق کم وسعت در این شهر شناخته می‌شود. منطقه ۱۴ تهران در واقع در منتهی‌الیه شرقی تهران قرار دارد. این منطقه یکی از مناطق پرتراکم در شهر تهران بشمار رفته که در میان پنج منطقه پر معامله تهران قرار گرفته است. جالب است بدانید که این منطقه در مردادماه توانست رتبه چهارم را در تعداد معاملات مسکن از آن خود کند.

محدوده کنونی منطقه چهارده که در قسمت شرقی شهر تهران واقع است پیش از قرن حاضر بیرون از حصار ناصری و تنها شامل هسته های روستایی دولاب و سلیمانیه بوده است. اما با گسترش مراکز مسکونی در شهر تهران و اطراف آن بعد از جنگ جهانی دوم این منطقه نیز در راستای دو محور شرقی (خیابان پیروزی) و جنوبی (خیابان ۱۷ شهریور) ساخته شد و محله های آن شکل گرفت که برخی بخاطر داشتن هسته روستایی به شکل ارگانیک گسترش یافت و برخی چون چهار صد دستگاه به شکل منظم و با نقشه معماری از پیش تعیین شده ساخته شدند. اما عناصر تاریخی نیز در این منطقه وجود دارد که نقش هویت بخشی به آن میدهد چون دروازه دولاب، که یکی از دروازه های ۱۲ گانه شهر تهران بوده که متأسفانه به دستور شهردار وقت تهران در عصر پهلوی دستخوش تخریب قرار گرفته و امروزه تنها نامی از این بنای با راهنمای گردشگری تهران ۱۳ ارزش شهر باقیمانده است و یا گورستان ارامنه که به جز قدمت تاریخی اهمیتی بین المللی نیز دارد.

نقشه ۲: موقعیت شهر تهران

Source: <https://ascelibrary.org>

سلیمانیه نیز جزیی از آبادی دولاب به شمار می رفته و نام قدیمی آن اصفهانک بوده است. از اعتماد السطنه در سال ۱۳۰۰ هـ. ق نقل گردیده است که ده سال قبل (۱۲۹۰ هـ. ق) زمین اصفهانک را به عضدالملک فروختند و او فنانی در آن احداث نمود و به اسم پسرش سلیمان خان آنرا سلیمانیه نامید. باغ وثوق الدوله، بقعه چهل تن و زمین های کشاورزی و باغ های گل از جاذبه های منطقه ۱۴ است. این منطقه در مسیر مسیل سرخه حصار قرار دارد، که از ارتفاعات شرق تهران سرچشمه گرفته و به سمت جنوب حرکت می کند. بعضی از مراکز و پادگان نظامی موجود در منطقه ۱۴، عملکرد ملی کشوری دارند که به همین خاطر منطقه اهمیت ویژه ای دارد. این منطقه دارای شش ناحیه و ۲۶ محله است که بیشترین محلات را در بین مناطق تهران به خود اختصاص داده است. از محله های معروف این منطقه میتوان دولاب، سلیمانیه، چهارصد دستگاه، کوی بانک رهنی، صد دستگاه، سرآسیاب و قصر فیروزه را نام برد. باغ وثوق الدوله، قبرستان مسیحیان، بقعه چهل تن و زمین های کشاورزی و باغ های گل از جاذبه های منطقه ۱۴ است. دوره های شکل گیری منطقه به صورت اجمالی به شرح زیر می باشد:

محدوده اراضی منطقه ۱۴ در خارج از محدوده شرقی حصار ناصری قبل از پرچیدن حصار تنها شامل هسته های روستایی دولاب و سلیمانیه می گردیده است. آغاز گسترش تهران بر روی ۱۴ راهنمای گردشگری تهران اراضی منطقه ۱۴ مقارن با دوره دوم گسترش سطحی تهران اتفاق افتاده است. (۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ ه.ش) در این دوره همزمان با شکل گیری هسته های مسکونی شرق تهران (نارمک، تهران نو) گسترش شهر از شمال غربی اراضی کنونی منطقه ۱۴ به طرف شرق (خیابان پیروزی) و به طرف جنوب (خیابان ۱۷ شهریور) و بخشی از اراضی حد فاصل این دو محور را شامل می شود. کوی چهارصد دستگاه در جنوب خیابان پیروزی نیز در همین دوره احداث گردید.

در دوره سوم گسترش سطحی تهران (۱۳۳۲ ه.ش) توسعه شهر در بخشی از اراضی منطقه ۱۴، در یک جبهه شمال شرقی - جنوب غربی تداوم یافت و در و در مسیر خود روستاهای دولاب و سلیمانیه را نیز مشمول توسعه ی خود ساخت. در دوره چهارم (اوایل دهه ۴۰ تا وقوع انقلاب) منطقه ۱۴ شاهد گسترش اراضی توسعه بر روی اراضی شمال شرق منطقه (از جمله احداث کوی فرح آباد) و پیشروی ساخت و سازها در یک جبهه به سمت شرق (مستحدثات شرق بزرگراه افسریه) و جنوب شرق بود. در این دوره کل بدنه شمالی منطقه (جنوب خیابان پیروزی)، بخش مهمی از بدنه شرقی (غرب اتوبان افسریه)، بیش از نیمی از بدنه جنوبی (شمال بزرگراه آهنگ و خیابان خاوران) به زیر ساخت و ساز رفت. بخش مهمی از اراضی منطقه که تا آن زمان طرح راهنمای گردشگری تهران ۱۵ تفکیک با شبکه منظم برخوردار بودند در این دوره پدید آمدند. آخرین سطوح گسترش سطحی تهران (پس از انقلاب اسالمی) در منطقه ۱۴ نمودی متفاوت با دوره های قبل پیدا کرده است. اراضی باقیمانده در ربع جنوب شرق منطقه تا اوایل دهه ۷۰ به زیر ساخت و ساز رفته و باتوجه به محدودیت اراضی، گسترش سطحی جای خود را به گسترش درونی داده است.

یافته‌های پژوهش

بر اساس هدف، این پژوهش بصورت کاربردی می باشد. از آنجایی که نتایج این تحقیق به بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها، ابزارها، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی و توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص می پردازد، بنابراین این تحقیق کاربردی می باشد. این تحقیق از لحاظ گردآوری داده‌ها و اطلاعات از نوع آمیخته اکتشافی است که شامل نخست تحقیق کیفی و روش دلفی و بارش مغزی و سپس روش تحقیق کمی، روش مدل معادلات ساختاری و آزمون تحلیل عاملی تاییدی و اکتشافی می باشد.

برای جمع‌آوری اطلاعات درباره مبانی نظری و ادبیات موضوع پژوهش، از روش مطالعات کتابخانه‌ای و برای ارائه الگو از روش مطالعات میدانی استفاده شده است. در مجموع روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق عبارتند از: مطالعه کتب، نشریات و متون تخصصی از طریق جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی (اینترنت)، کتابخانه‌ها و... در عین حال، استفاده از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته با استاتید و خبرگان حوزه‌های مدیریت شهری و اقتصاد مقاومتی در جهت اصلاح، بهبود و تایید ابزار اندازه‌گیری پژوهش. اصلی‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات برای دستیابی به داده‌های مورد نظر در این پژوهش، پرسشنامه می باشد.

جامعه آماری پژوهش حاضر را موارد زیر تشکیل خواهند داد؛

۱. خبرگان حوزه مدیریت شهری و اقتصاد مقاومتی با مدرک تحصیلی دکترا و آشنا به مباحث اقتصاد مقاومتی به تعداد ۱۶ نفر

۲. کارکنان منطقه ۱۴ شهرداری تهران با مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی به تعداد ۶۰۰ نفر

برای تعیین نمونه خبرگان به صورت هدفمند عمل خواهد شد و فرایند مصاحبه تا مرحله اتفاق نظر ادامه خواهد یافت. همچنین از کارکنان شهرداری تهران افرادی انتخاب خواهند شد که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا بوده و عملاً در حوزه مدیریت شهری مشغول به انجام وظیفه می‌باشند. لازم به ذکر است که همچنین برای مشخص نمودن حجم نمونه در جامعه مجریان از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده خواهد شد. با توجه به اینکه حجم جامعه مجریان ۶۰۰ نفر تعیین گردید، حجم نمونه مجریان با استفاده از فرمول کوکرال ۲۳۴ نفر برآورد می‌گردد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش زیر انجام شده است؛

الف- تجزیه و تحلیل کیفی: که به مدد خبرگان این حوزه شاخص‌های الگوی اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری با رویکرد اقتصاد درون‌زا احصاء گردیده و به مدد بارش مغزی تأیید شده است.

ب- تجزیه و تحلیل کمی:

۱. توصیف داده‌ها؛ که در این بخش به مدد رسم جداول مشخصه‌ی آماری انجام شده است.

۲. تحلیل داده‌ها؛ که به مدد آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی، اولویت مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تعیین شده و نظر بزرگان تأیید گردیده است.

در هر پژوهشی، لازم است ابزار سنجش از روایی و پایایی لازم برخوردار باشد تا محقق بتواند با دقت روش‌شناختی بیشتر به سؤال تحقیق پاسخ دهد. در ارتباط با روایی و پایایی پژوهش حاضر داریم؛

- پایایی: در جامعه‌ی خبرگان پایایی به مدد فن دلفی به دست آمده است و در جامعه‌ی مجریان، پایایی به وسیله‌ی آلفای کرونباخ محاسبه و مقداری برابر با ۰/۹ شده است.
- روایی: در جامعه‌ی خبرگان روایی به مدد فن دلفی و در جامعه‌ی مجریان، روایی به کمک روایی هم‌زمان حاصل گردید.

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ی ای که در پژوهش مورد مطالعه قرار گرفته است، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شوند. همچنین توصیف آماری داده‌ها، گامی در جهت تشخیص الگوی حاکم بر آنان و پایه‌ای برای تبیین روابط متغیرهایی است که در پژوهش بکار می‌روند.

یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه

جدول‌های (۱) تا (۴) پارامترهای توصیفی پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه برحسب عوامل دموگرافیک شامل جنسیت، سن، مدرک تحصیلی و سنوات خدمتی پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

جنسیت

جدول ۱: پارامترهای توصیفی برحسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
مرد	۱۵۳	۷۶/۵	۷۶/۵	۷۶/۵
زن	۴۷	۲۳/۵	۲۳/۵	۱۰۰
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

Source: Research Findings, 2020

بر اساس جدول (۱) تعداد آقایان (۷۶/۵٪) در جامعه آماری، بیش از تعداد بانوان (۲۳/۵٪) است.

سن

جدول ۲: پارامترهای توصیفی برحسب سن

سن	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
کمتر از ۳۰	۱۲	۶	۶	۶
۳۰-۳۵	۲۰	۱۰	۱۰	۱۶
۳۵-۴۰	۳۹	۱۹/۵	۱۹/۵	۳۵/۵
بیشتر از ۴۰	۱۲۹	۶۴/۵	۶۴/۵	۱۰۰
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

Source: Research Findings, 2020

بر اساس جدول (۲) به ترتیب تعداد افراد کمتر از ۳۰ سال ۱۲ نفر (۶٪)، بین ۳۰ تا ۳۵ سال ۲۰ نفر (۱۰٪)، تعداد افراد ۳۵ تا ۴۰ سال ۳۹ نفر (۱۹/۵٪) و تعداد افراد بالای ۴۰ سال ۱۲۹ نفر (۶۴/۵٪) هستند.

مدرک تحصیلی

جدول ۳: پارامترهای توصیفی برحسب مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
کارشناسی	۸۰	۴۰	۴۰	۴۰
کارشناسی ارشد	۷۳	۳۶/۵	۳۶/۵	۷۶/۵
دکترای	۴۷	۲۳/۵	۲۳/۵	۱۰۰
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

Source: Research Findings, 2020

براساس جدول (۳) تعداد افراد با مدرک تحصیلی کارشناسی (۴۰٪) در جامعه آماری، بیش از تعداد افراد با مدارک تحصیلی کارشناسی ارشد (۳۶/۵٪) و دکتری (۲۳/۵٪) است.

سنوات خدمتی

جدول ۴: پارامترهای توصیفی برحسب سنوات خدمت

سنوات خدمت	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
۱۰-۱۴	۲۵	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۲/۵
۱۵-۲۰	۳۴	۱۷	۱۷	۲۹/۵
۲۱-۲۴	۳۵	۱۷/۵	۱۷/۵	۴۷
۲۵-۳۰	۶۷	۳۳/۵	۳۳/۵	۸۰/۵
بیشتر از ۳۰	۳۹	۱۹/۵	۱۹/۵	۱۰۰
جمع	۲۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

Source: Research Findings, 2020

براساس جدول (۴) تعداد افراد با سنوات خدمت بین ۱۰ تا ۱۴ سال ۲۵ نفر (۱۲/۵٪)، بین ۱۵ تا ۲۰ سال ۳۴ نفر (۱۷٪)، بین ۲۱ تا ۲۴ سال ۳۵ نفر (۱۷/۵٪)، بین ۲۵ تا ۳۰ سال ۶۷ نفر (۳۳/۵٪) و بیشتر از ۳۰ سال ۳۹ نفر (۱۹/۵٪) هستند.

یافته های توصیفی گویه های تشکیل دهنده پرسشنامه

برای شکل‌گیری مدل پژوهش، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تشکیل‌دهنده آن با کمک ادبیات پژوهش شناسایی شد و بر اساس آن‌ها فهرستی از مؤلفه‌ها و شاخص‌های تنظیم گردید. این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها تشکیل‌دهنده پرسشنامه دور سوم دلفی بود. در این مدل در مجموع یک بعد، ۳ مؤلفه و ۴۶ شاخص (راهکار) شناسایی گردید. در ادامه نتایج به‌دست‌آمده از انجام فرایند دلفی ارائه شده است. (جدول ۵)

جدول ۵: مولفه ها و شاخص های پژوهش، بعد دانش و فناوری

مولفه	شاخص	
مدیریت داخلی	طراحی جایزه نوآوری شهری در حوزه شرکت‌های دانش‌بنیان با هدف شناسایی نخبگان دارای محصولات و خدمات در حیطه شبکه مسائل شهری	
	ارائه تسهیلات ارزان‌قیمت توسط بانک شهر با هدف افزایش سرعت تجاری‌سازی محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان	
	فرهنگ‌سازی در جهت سوق دادن سرمایه واقفان و خیرین برای تأمین مالی شرکت‌های دانش‌بنیان	
	استفاده از ظرفیت‌های داخلی در اجرای پروژه‌های عمرانی	
	پشتیبانی از طرح‌ها و تفکرات خلاقانه	
	ارائه فرایندی برای پذیرش و عملیاتی کردن طرح‌های نوآورانه	
	اولویت‌بخشی به خرید خدمات فنی و مهندسی از شرکت‌های داخلی	
	شناسایی و به‌کارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب	
	حمایت از توسعه پارک‌های علم و فناوری	
	افزایش بهره‌وری از طریق به‌کارگیری افراد با استعداد	
مولفه	گسترش سهم افراد متخصص از شهرداری جهت مشارکت در گسترش زیرساخت‌های شهری در سایر کشورها	
	تخصیص درصدی از بودجه سالانه شهرداری به جهت انجام فعالیت‌های خود از طریق شرکت‌های دانش‌بنیان	
	استفاده از متخصصان داخلی و تولیدات ملی به منظور جلوگیری از هدر رفت منابع ارزی	
	مدیریت مالی	به‌کارگیری فن‌آوری‌ها و روش‌های نوین در انجام خدمات و اقدامات عمرانی با هدف کاهش مصرف منابع، افزایش راندمان و کارایی منابع مصرفی، کاهش هزینه‌ها و...
		توسعه عملی دولت الکترونیک و تجارت الکترونیک
		ارزیابی بومی‌سازی و تکثیر تکنولوژی
		تقویت تحقیقات علمی و همکاری‌های بین‌المللی در زمینه الگوبرداری و توانمندسازی در حوزه حمل‌ونقل
		افزایش تعامل با شرکت‌های دانش‌بنیان
		ارائه سیستمی برای انتخاب و پایش پیمانکاران
		مشخص کردن وظایف و خدمات قابل برون‌سپاری از میان کل وظایف و خدمات شهرداری
ارائه سیستمی برای ارزیابی و کنترل فعالیت‌های برون‌سپاری شده		
ارائه سیستمی برای رصد جریان نقدینگی سازمان		
قرار دادن تفریق بودجه شهرداری روی سایت		
مدیریت دانش	مساعادت در برگزاری نمایشگاه‌های فنی و مهندسی و توانمندسازی تولیدات داخلی	
	ورود و سرمایه‌گذاری شهرداری در علوم دانش‌بنیان	
	ایجاد بانک اطلاعاتی از مطالعات، پژوهش‌ها، پروژه‌ها و تجربیات انجام گرفته در شهرداری‌ها	
	ایجاد سامانه نرم‌افزاری جامع تعاملات مالی و اقتصادی بخش‌های مختلف شهرداری (مثل نرم‌افزاری کردن تمامی فعالیت‌های صدور پروانه)	
	گنجانیدن موضوع اقتصاد مقاومتی در تعیین اولویت‌های پژوهشی شهرداری و سازمان‌های زیرمجموعه آن	
	جلوگیری از هزینه‌های اضافی با ابتکارات جدید	
	انتقال فن‌آوری‌های پیشرفته حمل‌ونقلی به کشور	
	استفاده از روش‌های نوین در مدیریت و بازیافت پسماند، فاضلاب شهری، نخاله‌های شهری و...	
	تهیه بانک اطلاعاتی از شرکت‌های دانش‌بنیان	
	هوشمند سازی فضای سبز و پارک‌های شهر	
تولید جداول و المان‌های شهری از مواد نانو به‌منظور کاهش شستشو و افزایش طول عمر		

شش‌شوی جداول و معابر با ربات شش‌شوی

مؤلفه	شاخص
	کمک به توسعه برنامه‌های کارآموزی و مهارت‌آموزی دانش‌آموختگان آموزش عالی
	آموزش جدیدترین مباحث حوزه کسب‌وکار برای صاحبان بنگاه‌های کوچک
	راه‌اندازی مراکز رشد شهری با همکاری پارک علم و فناوری
	برگزاری نمایشگاه محصولات و خدمات مشاوره‌ای با مشارکت شهرداری‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه مسائل شهری
	حمایت از توسعه برنامه‌های آموزش حرفه‌ای توسط بخش خصوصی
	حمایت از توسعه رشته‌های دانشگاهی متناسب با نیاز شهرداری مبنی بر ضرورت‌های ارتقا بخش کسب‌وکار شهر و رونق اقتصادی
	ارتقا برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی زنان
	تجهیز فرهنگستان‌ها و خانه‌های فرهنگ محلات در زمینه‌های آموزش‌های حرفه‌ای و کارآفرینی
	ارتقا سطح کیفی و توانمندی نیروی انسانی در شهرداری
	تقویت بنیه علمی کارمندان
	سرمایه‌گذاری در تعلیم و تربیت به‌منظور ارتقا سرمایه انسانی و اجتماعی در جهت ایجاد رشد اقتصادی باثبات

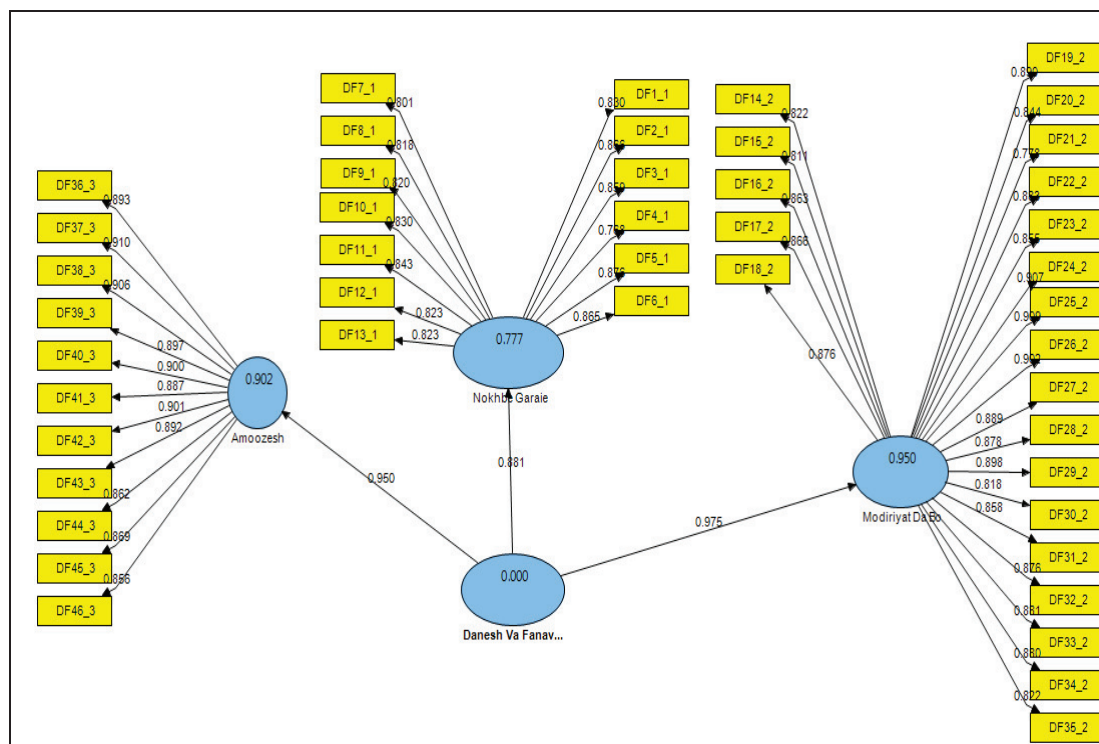
Source: Research Findings, 2020

یافته های استنباطی

در این قسمت یافته‌های تحقیق که به‌واسطه‌ی آمار استنباطی و از راه تحلیل عاملی تأییدی به‌دست‌آمده‌اند، به شرح زیر ارائه می‌گردد.

بعد دانش و فناوری

به‌منظور رسم این الگو و بررسی آن، بعد دانش و فناوری و مؤلفه‌های سه‌گانه آن به‌عنوان متغیر پنهان در نظر گرفته شده و در داخل دایره به نمایش درآمده‌اند. هر یک از سؤالاتی که این بعد را اندازه‌گیری می‌کردند نیز به‌صورت یک متغیر آشکار در داخل مستطیل به نمایش درآمده‌اند.

شکل ۲: ضرایب بارهای عاملی بعد دانش و فناوری Source: Research Findings, 2020

❖ بُعد دانش و فناوری که خود شامل ۳ معیار است توانسته ۴۶ شاخص از الگوی اقتصاد مقاومتی برای مدیریت شهری با بار عاملی بالای ۰/۴ پوشش دهد که نشان می‌دهد بالاترین بار عاملی در معیار نخبه‌گرایی مربوط به «پشتیبانی از طرح و تفکرات خلاقانه» که دارای بار عاملی ۰/۸۷۶ و کمترین بار عاملی ۰/۷۶۸ مربوط به مسیر «استفاده از ظرفیت‌های داخلی در اجرای پروژه های عمرانی» است. در معیار مدیریت دانش بنیان بالاترین بار عاملی مربوط به مسیر «ورود و سرمایه گذاری شهرداری در علوم دانش بنیان» که دارای بار عاملی ۰/۹۰۹ و کمترین بار عاملی ۰/۷۷۸ مربوط به مسیر «ارائه سیستمی برای ارزیابی و کنترل فعالیتهای برون سپاری شده» است. در معیار آموزش بالاترین بار عاملی مربوط به مسیر «آموزش جدیدترین مباحث حوزه کسب و کار برای صاحبان بنگاههای کوچک» که دارای بار عاملی ۰/۹۱۰ و کمترین بار عاملی ۰/۸۵۶ مربوط به مسیر «سرمایه گذاری در تعلیم و تربیت به منظور ارتقای سرمایه انسانی و اجتماعی در جهت ایجاد رشد اقتصادی با ثبات» است. همچنین با توجه به نتایج تحلیل عاملی مولفه های مدیریت دانش بنیان (۰/۹۷۵)، آموزش (۰/۹۵۰) و نخبه گرایی (۰/۸۱۱) به ترتیب در اولویت های اول تا سوم بُعد دانش و فناوری قرار گرفته اند. جدول (۵) و با توجه به اینکه این بارهای عاملی همگی بالاتر از ۰/۴ هستند نشان می‌دهد تمام مسیرها (گویه‌های پرسشنامه) دارای تبیین واریانس بسیار خوبی برای متغیر عامل (بُعد دانش و فناوری) هستند و ضریب معناداری آنها نیز با توجه به آماره t که بالای ۱/۹۶ است نشان از معناداری تمام ضرایب رگرسیونی مسیرها دارد.

جدول ۵: اولویت مؤلفه‌های بعد دانش و فناوری

شماره مؤلفه (عامل)	نام مؤلفه (عامل)	بار عاملی	اولویت
۱	نخبه‌گرایی	۰/۸۸۱	۳
۲	مدیریت دانش‌بنیان	۰/۹۷۵	۱
۳	آموزش	۰/۹۵۰	۲

Source: Research Findings, 2020

تحلیل استاندارد بودن سازه‌های تحقیق

با توجه به معنادار بودن روابط متغیرها، برازندگی آن مورد بررسی قرار گرفت و شاخص‌های برازندگی مدل در دامنه مقبول قرار گرفته‌اند. با توجه به نتایج بدست آمده و مقایسه آن با دامنه قابل قبول می‌توان اذعان نمود تمامی شاخص‌های برازندگی در دامنه قابل قبول قرار گرفته‌است. بنابراین تناسب داده‌های گردآوری شده با مدل مطلوب است، لذا برازندگی مدل نهایی اندازه‌گیری کلیه متغیرها مورد تأیید می‌باشد. شاخص‌های برازندگی مدل نهایی به تفکیک هر متغیر در جدول (۷) ارائه شده‌است.

جدول ۹: شاخص‌های برازندگی مدل نهایی

شاخص برازندگی	X2/DF	RMSEA	GFI	AGFI	NFI	CFI	NNFI
مقادیر قابل قبول	<3	<0.08	>0.9	>0.9	>0.9	>0.9	>0.9
متغیرهای تحقیق							
نخبه‌گرایی	۲/۵۱۵	۰/۰۰۰	۰/۹۶	۰/۹۰	۰/۹۷	۰/۹۸	۱/۰۱
مدیریت دانش‌بنیان	۱/۶۵	۰/۰۵	۱	۱	۱	۱	۰/۹۹
آموزش	۱/۸۵	۰/۰۰۰	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۹۹	۰/۹۹	۱/۰۱

Source: Research Findings, 2020

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

برنامه‌ریزی اجتماعی، از دهه ۱۹۶۰ میلادی رواج یافت. در آن دهه، دولت و مدیران شهرهای بزرگ دریافتند که ناآرامی‌های اجتماعی مانند قومی، نژادی و طبقاتی؛ تهدیدی برای پایداری اقتصادی و سیاسی در شهرها است. از اینرو، مقوله برنامه‌ریزی اجتماعی، اقبال و رواج یافت. در واقع، برنامه‌ریزی اجتماعی، به عنوان نشانه‌ای از برابری طلبی و مشارکت جویی دولت و مدیران شهر، تفسیر شد.

با این حال نقطه شروع مدیریت شهری به معنای نوین آن را بایستی در تحولات دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی جست. در این زمان و پس از دوره رکود نسبی دهه ۸۰ مضامین و مفاهیم جدیدی در ارتباط با نقش و وظایف دولت‌ها به وجود آمد و دولت رفاهی که در دهه ۷۰ ناکارآمدی خود را در مواجهه با رخدادهای جاری در زمینه‌های فنی و اجتماعی نشان داده بود جای خود را به دولت حداقلی داد و دولت‌های محلی در پرتو مدیریت نوین دولتی به توانمندساز بدل شدند. فرایند تمرکززدایی نیز در تبدیل مدیریت شهری به یک فعالیت قدرتمند و دارای اختیارات قانونی سرعت بخشید. در گام آخر تحلیل اندیشه‌های پوزیتیویستی در مقابل تفکرات انتقادی و ساختارگرایانه در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی و شکست راه‌حلهای همسان در نقاط مختلف که از روی نمونه‌های غربی الگو

برداری شده بودند(به عنوان نمونه طرحهای اقتصادی در آمریکای لاتین) و تأکید بر حل مشکلات به صورت محلی در اهداف توسعه هزاره سبب تقویت بیش از پیش مدیریت شهری، علی‌الخصوص در کشورهای در حال توسعه شد. امروزه هدف اقتصاد سرمایه داری، انحصار کشورهای صاحب منابع است بخصوص کشوری مانند ایران که دارای استقلال ملی و منابع متعدد انرژی و ذخایر زیرزمینی است. از طرفی عدم ساختار مناسب اقتصادی و تهدیدات و تحریم های چندین ساله اخیر موجب شکستگی اقتصاد کشور و برخی تبعات حاصل از آن شده که برای ترمیم و بهبود اوضاع، اقتصاد مقاومتی بعنوان رویکردی جهت بیرون رفت از وضعیت فعلی مطرح شده است. اقتصاد مقاومتی یکی از مهمترین مباحث روز کشور است که هر نهاد و سازمانی باید در جهت یاری رساندن به تحقق سریعتر آن تلاش کند، زیرا راهکاری مناسب برای مواجهه با بحرانها در حوزه های گوناگون امنیتی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و مدیریت صحیح این بحرانها است. از طرف دیگر مدیریت شهری به عنوان چارچوب سازمانی توسعه شهر به سیاستها، برنامهها، طرحها و اقداماتی مربوط می شود که در پی اطمینان از تطابق رشد جمعیت با میزان دسترسی به زیرساختهای اساسی زندگی شهری، به ویژه مسکن و اشتغال است. در چارچوب این تعریف، کارایی مدیریت شهری وابستگی مشخص و مستقیمی به عوامل زمینه‌ای از قبیل ثبات سیاسی، وحدت و یکپارچگی اجتماعی، رونق اقتصادی و انسجام و پویایی فرهنگی و برخی عوامل دیگر نظیر توان و مهارت، انگیزه و دانش سیاست‌گذاران، تصمیم گیران و تصمیم سازان و نیز افراد استفاده کننده از این سیاستها و برنامهها دارد. بنابراین اقتصاد مقاومتی در همه اجزای شهر و مدیریت شهری قابل پیگیری، الگوسازی و مصداق سازی است. امروزه به دلیل محدودیت در منابع، شهرداریها باید در مصارف خود بازنگری جدی داشته باشند و با شناخت ظرفیت و باورها و توانمندیهای داخلی، الگوی مناسب مصرف را در نظر قرار دهند، همچنین مقابله جدی مدیریت شهری با تجمل گرایی و فساد و رشوه، تلاش و همت برای ارتقاء کیفیت خدمات عمرانی، ایجاد زیرساخت لازم برای مشارکت مردم در اداره شهر و ایجاد مدیریت یکپارچه شهری از جمله ضروریاتی است که شهرداریها باید به منظور تحقق اقتصاد مقاومتی مورد توجه قرار دهند.

وظایف کنونی مدیریت شهری (صرف نظر از تنوع و اختلاف در نظامهای اجتماعی و سیاسی گوناگون)، تنها محدود به مواردی از قبیل برنامه ریزی، خدمات رسانی، مدیریت فرهنگ محلی، انجام پروژههای عمرانی و... نمی شود. بلکه جهت دهی فعالیت‌های شهری و ترسیم چشم‌انداز شهر در راستای دستیابی به توسعه پایدار از جمله مهم‌ترین وظایف مدیران شهری به شمار می‌رود. یک مدیر شهری باید بتواند در دنیای رقابتی نقاط قوت و ضعف شهر خود را شناخته و درصدد تقویت مزایای رقابتی آن برآید. از این رهگذر است که شهر می‌تواند نقطه قابل اتکایی در شبکه جهانی شهرها بیابد و کارکردهای خود را در نظام سرمایه داری بین‌الملل بهبود بخشد. بدین ترتیب «مدیر شهری» با «مدیر شهرداری» تفاوت‌های بسیار دارد چه اینکه اولی مسئول ارتقای قابلیت‌ها و توانمندیهای شهر و شهرنشینان است. در حالیکه دومی، بیشتر مجری است و پاسخگویی آن تنها محدود به نحوه عملکرد است و نه نتایج و پیامدها. بسیاری، معتقدند که جامعه آینده، جامعه‌ای شهرنشین خواهد بود؛ بنابراین، شهرها به جای این که مکان‌هایی بی‌ثمر

برای سرمایه‌گذاری اقتصادی یا تراکم کارگران بیکار با انبوه مشکلات اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی باشند؛ باید که به مراکز رشد و پویایی اقتصادی و اجتماعی، در چارچوب ملی، بدل شوند. این مراکز، باید که آفرینشگر فرصتهایی ارزنده برای رفاه و توسعه نه تنها جمعیت ساکن در آن، بلکه جمعیت تمامی کشور باشد. امروزه، شهرها از دو جنبه اهمیت یافته‌اند: یکی به عنوان مرکز تجمع گروه عظیمی از مردم، دیگری به عنوان عمده‌ترین بازیگر نقش اقتصادی، در کل اقتصاد ملی. از اینرو، باید به مسائل و مشکلات آنها، توجه بیشتر و دقیق‌تر کرد. زیرا، در حالی که برنامه‌ریزی دقیق و درست، سبب رشد اقتصادی، تثبیت سیاسی و افزایش مشارکت شهروندان در امور شهرها می‌گردد، شکست در حل مشکلات و مسائل شهری، سبب رکود اقتصادی، نارضایتی‌های اجتماعی و سیاسی، فقر، بیکاری و تخریب محیط زیست خواهد شد.

لذا در همین راستا در پژوهش حاضر الگویی جهت دستیابی به اقتصاد مقاومتی از منظر مدیریت شهری با رویکرد دانش و فناوری ارائه و مولفه‌ها و شاخص‌های آن احصا گردید. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که به ترتیب مولفه‌های نخبه‌گرایی، مدیریت دانش بنیان و آموزش نقش اساسی در تحقق اقتصاد مقاومتی در مدیریت شهری از بعد دانش و فناوری ایفا می‌کنند. در راستای نخبه‌گرایی، پشتیبانی از طرح‌ها و تفکرات خلاقانه باید در اولویت دست اندرکاران مدیریت شهری قرار گیرد. تحقق مدیریت دانش بنیان نیز مستلزم ورود و سرمایه‌گذاری شهرداری‌ها در علوم دانش بنیان می‌باشد و بالاخره در بحث آموزش باید آموزش جدیدترین مباحث حوزه کسب و کار برای صاحبان بنگاه‌های کوچک مد نظر قرار گیرد.

References

1. Arghan, Abbas; Idris, Parzan and Karkhabadi, Zeinab. (2017). "Sustainability Analysis of Urban Neighborhoods Based on Sustainable Development Indicators (Case Study of Mahabad City)". *New Attitudes in Human Geography*, Volume 9, Number 2, pp. 124-107.
2. Ejlali, Parviz (2000). "Policy and Cultural Planning in Iran". Tehran: Its publication.
3. Esfandiari Safa, Khosrow and Dehghan, Habibollah. (2016). "Components of the Resistance Economy from the Perspective of the Supreme Leader." *Military Management Quarterly*, Volume 16, Number 1.
4. Fardro, Mohsen. (2011). "Familiarity with passive defense from the perspective of religious values and its propaganda instructions." Tehran: Abed Publishing.
5. Gholam Donyavi, Sepehr; Fakhraasadat, Ali Akbar and Amsia, Elmira. (2014). "Resistance Economy and Economic Jihad." *First International Conference on Economics, Management, Accounting and Social Sciences*, Rasht.
6. Gholipour, Maryam. (2014). "Resistance Economics and Student Economics." *The first national research and development conference in the third millennium*.
7. Lotfi, Akbar. (2016). "Identification and prioritization of factors affecting the realization of the resistance economy in the industrial sector of West Azerbaijan province." *Master Thesis*. University of Urmia.
8. Mohammadi Siahbouni, Hamidreza; Salehi, Farkhondeh and Ghorbani Paji, Aqeel. (2017). "Realization of the Resistance Economy Using Jihadi Management Strategy (Study: Isfahan Social Security Organization)". *Quarterly Journal of Economic Research and Policy*, Vol. 25, No. 86.
9. Nofarshiti, Mohammad. (2016). "Resistance Economics and Ways to Achieve It." *Quarterly Journal of Strategic and Macro Policies*, Fourth Year, Special Issue of Resistance Economics.

10. Parhizkar, Akbar and Firoozbakht, Ali. (2011). "Perspective of Urban Management in Iran with Emphasis on Sustainable Urban Development". Land Geographical Quarterly, Year 8, Issue 32.
11. Salar, Habibollah and Khorasani, Fatemeh, (2017), "Study of appropriate strategies and strategies for achieving a resilient economy with a lifestyle approach", Economic Journal, Volume 17, Number 3 and 4, pp. 106-79.
12. Sheriff, Asadullah and Amrayi, Farid. (2012). "Resistance Economy, Domestic Production and Support for Iranian Labor and Capital". Conference on Resistance Economics with Approaches to Indigenous Capabilities of Lorestan Province.
13. Soltanifar, Mohammad. (2017). "Media Discourse on Resistance Economics." Quarterly Journal of Socio-Cultural Strategy, Year 6, Issue 23.
14. Statements of the Supreme Leader, available at www.khamenei.ir

Latin references

15. Briguglio, Lino. (2014). A Vulnerability and Resilience Framework for Small States. Report Prepared for the Commonwealth Secretariat, University of Malta.
16. peet R&H Elaine(2009). Theories of Development Contention Arguments Alternatives The Guilford Press Second Edition.
17. Johnston dc(2005). richest are leaving even the rich behind new York times pp 1.17.
18. Bird, R. M. (2001). Setting the Stage: Municipal and Intergovernmental Finance. The Challenge of Urban Government: Policies and Practices, 113-128.
- 19.19. Friedrich, P., Gwiazda, J., & Nam, C. (2003). Development of Local Public Finance in Europe.
20. Gibson, J. Hildreath, R.J. Hwunderlich (1966). Value of Predictors of Uncontrolled Factors in Response Functions, University of New England.
21. Grahame, A. (2003). House of Commons, Economic Policy and Statistics Section, ISSN 1363-8456, UK.
22. Roy, W. B. & Jonnes, F. L. (1998). The Role of Fiscal Decentralization in Economic Growth, University of Maryland at College Park.

**Presenting a model for achieving a resilient economy in urban management
with a knowledge and technology approach
(Case study: District 14 of Tehran Municipality)**

Tahsin Rabei Nejad

PhD student in Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University,
Semnan, Iran.

Abbas Arghan *

Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic
Azad University, Semnan, Iran.

Zeinab Karkehabadi

Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic
Azad University, Semnan, Iran

Abstract

In the current situation where the country is facing many problems and economic problems in some sectors due to sanctions, taking a step towards a resilient economy in the urban area can be a good platform for proper spending and reducing urban costs, realizing the potential. The city, the optimal and timely use of existing opportunities, urban management strategies and the use of creativity and innovation. The main purpose of this study is to investigate and explain the pattern of realization of resistance economy in urban management with endogenous economy approach. The present study is applied in terms of purpose and is considered descriptive-analytical in terms of research method. In this research, a model has been presented through documentary study and with the help of Delphi method and expert opinion. Data analysis was performed first using descriptive statistics. The proposed model included a dimension of knowledge and technology including 3 components and 46 indicators. Then, for statistical analysis of the data, factor analysis methods were used and the research model was tested by structural equation method. The results showed that the obtained model will play an essential role in the realization of resistance economy in urban management through elitism, knowledge-based management and education as components of knowledge and technology.

Keywords: knowledge and technology, economics, resistance economics, urban management, model.

* (Corresponding Author) abbas.arghan@yahoo.com